

Hvem får bli psykolog?

Av Reidulf G. Watten

Er vi i ferd med å få en situasjon der kun bedrestilte unge kvinner blir psykologer? Freud kom ikke fra noe akademisk hjem, og ville kanskje ikke fått plass på dagens profesjonsstudium.

SEKS I ALLE FAG: Den nye ordningen ved Universitetet i Oslo, med opptak til profesjonsstudiet direkte fra videregående skole, forsterker en allerede problematisk tendensen: Skoleflinke ungjenter med privilegert oppvekst er sterkt overrepresentert.

Illustrasjon: YAY Micro

DEBATT: PROFESJONSSTUDIET

Med de nye opptaksreglene til profesjonsstudiet i Oslo utelukkes mange reelt kvalifiserte kandidater uten at det er saklig grunn til det, skriver Reidulf G. Watten i dette innlegget. I tillegg gjør reglene at den allerede skjeve kjønnsbalansen på studiet forsterkes.

I alle år har man ved Universitetet i Oslo (UiO) tatt opp studenter til profesjonsstudiet i psykologi fra det gamle grunnfaget, senere årsstudiet i psykologi. I 2006 vedtok imidlertid UiO at man som en prøveordning fra studieåret 2007/2008 skulle la opptaket til profesjonsstudiet skje via Samordna opptak (SO), altså på grunnlag av karakterer fra videregående skole og eventuelle tilleggspoeng.

Begrunnelsene finner vi i Styresak 06/4613: 1) Man frigjør et studieår som kan utnyttes bedre i et helhetlig studieløp. 2) Psykologi er det eneste profesjonsstudiet som ikke allerede er overført til SO. 3) SO gir større kvalitetssikring av selve opptaksarbeidet. 4) Man får en mer ryddig behandling av søkere med utenlandsk utdanning og bakgrunn. 5) Det tydeliggjør at UiO tilbyr to parallelle studieløp: profesjonsstudiet og bachelor/masterstudiet. 6) Det fjerner krav om omfattende tilleggskvalifisering utover videregående skole. 7) Man frigjør ressurser ved instituttet.

Omleggingen begrunnes altså ikke i evidens som tilsier at tidligere opptaksgrunnlag har vært en dårlig strategi for norske psykologers faglige og utdanningsmessige kvalitet, og den hviler heller ikke på en argumentasjon om at karakterer fra videregående skole er den beste prediktor på hvem som blir gode psykologer.

Skjevrekuttering til profesjonen?

Rent mediemessig har imidlertid endringene vært svært effektfulle. Psykologisk institutt og Universitetet i Oslo får nå vist at profesjonsstudiet er på «ti på topplisten» over studier det er vanskeligst å komme inn på. I inneværende år var det 44 studieplasser på profesjonsstudiet, men 2488 søkere, hvorav 1023 hadde studiet som første prioritet. For de 105 studieplassene i medisin var det 2851 søkere, og 1139 som hadde det som førsteprioritet. I praksis betyr dette at søkerne til profesjonsstudiet må ha toppkarakterer fra videregående skole.

Bedrestilte kvinner favoriseres

Hvem er det så som får slike karakterer? Jo, både PISA-undersøkelsene og flere norske ungdomsstudier (eksempelvis ved NOVA) viser en gammel samfunnsvitenskapelig sannhet, nemlig en høy positiv korrelasjon mellom skoleprestasjoner og sosioøkonomisk status. Det er de bedrestilte ungdommene fra familier med god utdanning, god økonomi og godt med ressurser for øvrig som får gode karakterer.

I tillegg kommer kjønnsseleksjonen – det er en stor overvekt av jenter som får toppkarakterer på videregående. Ikke overraskende det heller, da vi jo ser det samme i ungdomsskolen, som igjen rekrutterer til videregående og dermed reproducerer og forsterker kjønnsseleksjonen. Den samme kjønnsseffekten ser vi i de fleste høyere utdanninger, også psykologistudiet. Tallene fra årets SO-opptak viser at hele 75,2 % av søkerne til høstens profesjonsstudium var kvinner, og hele 77,5 % av førsteprioritetssøkerne (tilsvarende tall for medisinstudiet var 62,9 og 62,7 %). Denne kjønnsseleksjonen vil trolig forsterkes ved UiOs nye opptakskrav, og vi risikerer en «feminisering» av hele profesjonsstudiet med årene.

Er det flere slike unge (kvinnelige) psykologer vi har behov for på de distriktpspsykiatriske sentrene, i kommunene, fengslene, barnevernet og på rusinstitusjonene?

Det er verdt å spørre seg om det er flere slike unge (kvinnelige) psykologer vi har behov for på de distriktpspsykiatriske sentrene, i de pedagogisk-psykologiske tjenestene, i kommunene, bedriftene, fengslene, barnevernet og på rusinstitusjonene. Og mer generelt, om det er disse psykologene som er best i stand til å håndtere suicidforsøk, krisereaksjoner, samlivsvansker, voldsutøvere, depresjoner og angstlidelser. Eller er instituttet preget av en intellektuell «brightness-fiksering», hvor det gjelder å ha en ung, intelligent, «formbar» og ukritisk gruppe ungdommer uten særlig livserfaring eller annen utdanning, men som kan læres opp til å bli gode undervisnings- og FoU-

avatarer, kanskje etter en modell fra det instrumenteltrasjonelle medisinstudiet? Det er vel kjent at mange ved Psykologisk institutt, UiO har stor beundring for medisin og ser dette studiet som det naturlige sammenligningsgrunnlag. Disse bør imidlertid merke seg endringene som nå er på gang: Ved medisinsk fakultet på NTNU er man ikke lenger tilfreds med opptaksgrunnlaget og ønsker forandringer, både intervjudata og erfaring kan bli tillagt stor betydning.

Ingen innsparing i studietid

En av begrunnelsene for de nye reglene var at man frigjorde et studieår som kunne utnyttes bedre i studieløpet. Men hva skjer i praksis? Jo, profesjonsstudentene følger akkurat den samme undervisningen som studentene på årsstudiet, det studiet som altså ikke lenger gjelder som opptak til profesjonsstudiet. Det var vel ikke meningen? Ikke bare det, profesjonsstudentene «slipper unna» med bestått/ ikke bestått på emnene første året, mens årsstudentene bedømmes etter A–F-skalaen på de samme emnene. Det er ganske underlig. En hardtarbeidende årsstudent som får A, er utelukket fra videre studier, men profesjonsstudentene som bare trenger å stå, er sikret videre avansement og får bli psykolog. Denne situasjonen er saklig urimelig og oppleves sikkert som urettferdig fra årsstudentenes side. Man trenger ikke være en gruppedynamisk begavelse for å skjønne at det også må være svært uheldig for studentkulturen på instituttet. Etter mitt syn innebærer det i tillegg en krenkelse av studierettigheter, siden mange reelt kvalifiserte kandidater nå utelukkes fra profesjonsstudiet uten saklig grunn, det hele er med andre ord juridisk diskutabelt.

Ordningen utelukker også en annen viktig gruppe fra profesjonsstudiet: De med tidligere relevant utdanning og yrkes- og livserfaring, slik som sykepleiere, fysioterapeuter, økonomer, sosionomer, jurister og tannleger. Mange av disse ønsker psykologikompetanse og tar derfor årsstudiet for å lære faget å kjenne – og enkelte får lyst til å gå videre med psykologien. Slike kandidater med «dobbeltkompetanse» er svært verdifulle både i klinikk og forskning, men med de nye opptaksreglene vil de nå utelukkes – selv om de skulle ha A i alle emner på årsstudiet. Skal de videre, må de sørge for å få 6 i de fleste fag på videregående og deretter starte fra begynnelsen. Det er høyst forunderlig.

Gjeninnfør den tidligere ordningen

Mye tyder på at den nye opptaksordningen har for mange negative sider, og UiO bør derfor gjeninnføre den tidligere ordningen. Nasjonalt vil dette riktignok innebære konkurranse mellom universitetene og Høgskolen i Lillehammer om kvaliteten på årsstudiet og hvem som produserer de beste kandidatene for videre psykologistudier, men jeg kan ikke forestille meg at UiO er mot studiekonkurranse.

De tidligere opptaksreglene innebærer selvsagt mer administrativt arbeid for instituttet. Kanskje får man «gjengangerne» som skal ha A, men er det bedre at «gjenganger-problemet» flyttes til Bjørknes eller andre videregående skoler? Dessuten er denne lille gruppen trolig mer et irritasjonsmoment enn store ressurskonsumenter, og de har sannsynligvis svært høy studiemotivasjon.

Ved å gjeninnføre den tidligere ordningen får man ikke synliggjort hvor eksklusivt og vanskelig det er å komme inn på profesjonsstudiet i psykologi ved UiO gjennom det årlige SO-medieshowet. Det får så være. Studentenes reelle kvalifikasjoner og rettigheter bør prioriteres høyere enn administrative bekvemmelighetshensyn for instituttet og rankingjåleri.

reidulf.g.watten@hil.no

¹⁾ En forkortet versjon av innlegget har tidligere vært publisert i Universitas